

Sosiaali- ja terveysministeriön lausunto hallintovaliokunnalle

Erityisasiantuntija Ritva Liukonen

Hallituksen esitys 90/2025 vp. eduskunnalle kansainvälistä suojelua hakevan vastaanotosta ja ihmiskaupan uhrin tunnistamisesta ja auttamisesta annetun lain väliaikaisesta muuttamisesta annetun lain voimaantulosäännöksen muuttamisesta

Sosiaali- ja terveysministeriö kiittää mahdollisuudesta tulla kuulluksi ja antaa lausuntonsa hallintovaliokunnalle sen käsitellessä kyseessä olevaa hallituksen esitystä. Esityksen mukaan kansainvälistä suojelua hakevalle, tilapäistä suojelua saavalle ja ihmiskaupan uhrille, jolla ei ole kotikuntaa, myönnettävää vastaanottorahan perusosaa ja ilman huoltajaa olevalle alaikäiselle myönnettävää käyttörahaa sekä täydentävää vastaanottorahaa koskevien väliaikaisten säännösten voimassaoloa jatkettaisiin 11.6.2026 asti, kunnes arvioidaan astuvan voimaan vastaanotto- ja käyttörahan määrää koskevat pysyvät lakimuutokset.

Sosiaali- ja terveysministeriötä on konsultoitu kyseessä olevan esityksen valmistelun yhteydessä.

Huomiot hallituksen esityksen keskeisestä sisällöstä

Sosiaali- ja terveysministeriö pitää esityksessä kannatettavana sitä, että ehdotettu sääntely esitetään edelleen määräaikaisena, mikä mahdollistaa myös vaikutusten seuraamisen ja arvioinnin jatkamisen. Esityksessä tuodaan kuitenkin esiin lain väliaikaisesta muuttamisesta aiheutuneita vaikutuksia, jotka indikoivat sitä, ettei vastaanottorahan perusosa riitä kattamaan vastaanottojärjestelmässä olevien henkilöiden vähintään välttämätöntä toimeentuloa väliaikaisen muutoksen jatkuessa. Täydentävän vastaanottorahan tarpeen kasvu on ollut merkittävää. Tämä on myönteistä siltä kannalta, että asiakkaat ovat saaneet tukea sitä tarvitessaan, mutta kielteisenä puolena on tuen saannin hallinnollinen työläys. Aiemmin vastaanottorahan perusosa kattoi hyödykkeet laajemmin, mutta nyt tukea myönnetään erikseen tarvikepakettien ja täydentävän tuen muodossa. Tähän käytettävä työaika on pois muusta vastaanottokeskusten sosiaalipalvelujen työajasta.

Vastaanottorahan suhde toimeentulotukeen

Esityksessä todetaan, että perustuslakivaliokunta totesi vastaanottorahan tilapäistä alentamista koskevan esityksen käsittelyn yhteydessä, että eri etuusjärjestelmän piirissä olevien henkilöiden erilainen asema muodostaa hyväksyttävän perusteen jossain määrin eriyttää toimeentulotuen ja vastaanottorahan suuruus toisistaan. Tason riittävyyden arviointiin voi vertailu toimeentulotukeen antaa kuitenkin perspektiivin. Perusosan kattamien hyödykkeiden suhteellisia osuuksia ei toimeentulotukea koskevassa lainsäädännössä eritellä, mutta lain vakiintuneessa tulkinnassa ruokaan on ajateltu kuluvan 49 % perusosasta. Vuoden 2025 tasolla sen määrä kuukaudessa olisi yksinasuvalle 290,84 euroa. Yksinasuvalle maksettava vastaanottoraha on 300 euroa, josta voi päätellä, että kovin laajasti muuhun kuin ravintoon se ei suomalaisessa yhteiskunnassa toimivalle riittäisi. Täydentävä vastaanottorahan ja hyödykkeinä turvattujen kustannusten lisäksi

varsin iso osa turvapaikan hakijoista turvautuu myös kolmannen sektorin järjestämään ruoka-apuun.

Toimeentulotuen indeksikorotuksia ei ole monista muista etuuksista ja vastaanottorahasta poiketen jäädytetty, vaan tukeen tullaan tekemään indeksikorotukset vuoden 2026 alusta siten, että yksinasuvan perusosa on 596,32 €/kk. Hallitus on kuitenkin esittänyt osana toimeentulotuen uudistusta hallituksen esityksen 116/2025 vp. mukaisesti perusosaan 2–3 %:n kertaluonteista tason alennusta aikuisten tuen saajien osalta, joka toteutuisi maaliskuulle 2026 tehtävistä päätöksistä lukien. Nämä muutokset yhdessä eivät muuta merkittävästi sitä tasoa, joka katsotaan vähimmäisturvan tasoksi Suomessa vakinaisesti oleskelevien kohdalla. Toimeentulotukilakiin tehtävien muutosten yhteydessä esitetään tarkennusta myös soveltamisalaa koskevaan säädökseen kuvaamalla paremmin oleskeluluvan merkitystä vakinaisen oleskelun määrittelyssä. Tämän ei kuitenkaan arvioida muuttavan pykälän soveltamista.

Sosiaali- ja terveysministeriö pitää myönteisenä kehityksenä sitä, että turvapaikan haun prosessin arvioidaan nopeutuvan keväällä 2026 ja siten turvapaikan hakijoiden vastaanottorahakaudet lyhenisivät. Tällöin vastaanottojärjestelmästä voitaisiin edellytysten täytyessä siirtyä nopeammin myös vakinaisesti Suomessa oleskeleville kuuluvien sosiaali- ja terveystalveluiden ja sosiaaliturvan piiriin.

Sosiaali- ja terveydenhuollon palvelut vastaanottokeskuksessa

Vastaanottorahan pienentäminen ja täydentävän vastaanottorahan lisääntynyt hakeminen ovat esityksen mukaan johtaneet vastaanottokeskuksen sosiaalipalveluiden työmäärän merkittävään kasvuun. Vastaanottokeskusten sosiaalipalveluissa ei jää samassa määrin aikaa muihin sosiaalihuollon palveluihin, kuin täydentävän vastaanottorahan käsittelyyn ja taloudelliseen ohjaukseen ja neuvontaan. Tämä on huolestuttava kehityssuunta siinä mielessä, että vastaanottokeskusten sosiaalihuollon palveluilla on merkitystä myös ongelmien vakavuuden ehkäisyssä.

Riittämättömät sosiaalipalvelut vastaanottokeskuksessa erityisesti lapsiperheille voivat johtaa lastensuojelun tarpeen kasvuun ja aiheuttaa palvelupainetta myös hyvinvointialueille. Myös muiden hyvinvointialueiden järjestämisvastuulla olevien kiireisen sosiaalihuollon ja erikoissairaanhoidon (mm. psykiatrinen hoito) palveluiden tarve saattaa lisääntyä esim. yksityismajoituksessa asuvien osalta. Lisäksi perheiden ongelmien kasautuminen vastaanottovaiheessa vaikuttaa suoraan hyvinvointialueiden järjestämisvastuulla olevien sosiaali- ja terveystalveluiden tarpeeseen kotikuntaan siirtymisen jälkeen. Esityksen mukaan täydentävää toimeentulotukea on vastaanottojärjestelmässä käytetty lasten kustannuksista huolehtimiseen. Tämä vähentää jonkin verran vastaanottorahan tason alentamisen negatiivisia vaikutuksia lasten kasvuun ja kehitykseen.